

Repertoriul jurisprudenței

HOTĂRÂREA CURȚII (Camera a cincea)

7 iulie 2016*

„Trimitere preliminară — Achiziții publice — Directiva 2004/18/CE — Articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță — Capacitățile tehnice ale operatorilor economici — Efect direct — Mijloace de probă — Raportul ierarhic dintre certificarea achizitorului privat și declarația unilaterală a ofertantului — Principiul proporționalității — Interdicția de a aduce modificări substanțiale mijloacelor de probă prevăzute”

În cauza C-46/15,

având ca obiect o cerere de decizie preliminară formulată în temeiul articolului 267 TFUE de Tribunal Central Administrativo Sul (Tribunalul Central Administrativ Sud, Portugalia), prin decizia din 29 ianuarie 2015, primită de Curte la 5 februarie 2015, în procedura

Ambisig – Ambiente e Sistemas de Informação Geográfica SA

împotriva

AICP – Associação de Industriais do Concelho de Pombal,

cu participarea:

Índice – ICT & Management Lda,

CURTEA (Camera a cincea),

compusă din domnul J. L. da Cruz Vilaça, președinte de cameră, domnul A. Tizzano (raportor), vicepreședintele Curții, domnii F. Biltgen și A. Borg Barthet și doamna M. Berger, judecători,

avocat general: domnul M. Wathelet,

grefier: doamna M. Ferreira, administrator principal,

având în vedere procedura scrisă și în urma ședinței din 28 ianuarie 2016,

luând în considerare observațiile prezentate:

- pentru Ambisig – Ambiente e Sistemas de Informação Geográfica SA, de H. Rodrigues da Silva, advogado;
- pentru guvernul portughez, de L. Inez Fernandes și de F. Batista, în calitate de agenți;
- pentru Comisia Europeană, de G. Braga da Cruz și de A. Tokár, în calitate de agenți,

* Limba de procedură: portugheza.

după ascultarea concluziilor avocatului general în ședința din 3 martie 2016,
pronunță prezenta

Hotărâre

- 1 Cererea de decizie preliminară privește interpretarea articolului 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii (JO 2004, L 134, p. 114, Ediție specială, 06/vol. 8, p. 116).
- 2 Această cerere a fost formulată în cadrul unui litigiu între Ambisig – Ambiente e Sistemas de Informação Geográfica SA (denumită în continuare „Ambisig”), pe de o parte, și AICP – Associação de Industriais do Concelho de Pombal (denumită în continuare „AICP”), pe de altă parte, în legătură cu decizia acestui din urmă organism de a exclude candidatura societății Ambisig de la o procedură de cerere de ofertă în vederea atribuirii unui contract de achiziții publice de servicii.

Cadrul juridic

Dreptul Uniunii

- 3 Considerentele (1), (2), (4), (32) și (46) ale Directivei 2004/18 sunt redactate după cum urmează:
  - „(1) Cu ocazia noilor modificări aduse Directivei 92/50/CEE a Consiliului din 18 iunie 1992 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de servicii [(JO 1992, L 209, p. 1, Ediție specială, 06/vol. 2, p. 50)], Directivei 93/36/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de bunuri [(JO 1993, L 199, p. 1)] și Directivei 93/37/CEE a Consiliului din 14 iunie 1993 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări [(JO 1993, L 199, p. 54)], modificări care sunt necesare pentru a răspunde cerințelor de simplificare și de modernizare formulate atât de autoritățile contractante, cât și de operatorii economici în răspunsurile la Cartea verde adoptată de Comisie la 27 noiembrie 1996, directivele menționate anterior trebuie reformulate, în vederea clarității, într-un singur text. [...]
  - (2) Atribuirea contractelor încheiate în statele membre în numele statului, al colectivităților teritoriale și al altor organisme de drept public trebuie să respecte principiile prevăzute de tratat, în special principiul liberei circulații a mărfurilor, principiul libertății de stabilire și principiul libertății de a presta servicii, precum și principiile care decurg din acestea, precum egalitatea de tratament, nediscriminarea, recunoașterea reciprocă, proporționalitatea și transparența. [...]
  - [...]
  - (4) Statele membre trebuie să se asigure că participarea unui organism de drept public în calitate de ofertant la o procedură de atribuire a unui contract de achiziții publice nu duce la o denaturare a concurenței în ceea ce privește ofertanții privați.
  - [...]
  - (32) Pentru a încuraja participarea întreprinderilor mici și mijlocii la contractele de achiziții publice, trebuie prevăzute dispoziții privind subcontractarea.

[...]

(46) Atribuirea contractelor trebuie realizată pe baza unor criterii obiective care asigură respectarea principiilor de transparență, de nediscriminare și de egalitate de tratament și care garantează aprecierea ofertelor în condiții eficiente de concurență. [...]"

4 Articolul 1 alineatul (9) din această directivă prevede:

„«Autorități contractante» înseamnă statul, colectivitățile teritoriale, organismele de drept public și asociațiile formate din una sau mai multe din aceste colectivități sau unul sau mai multe organisme de drept public.

«Organism de drept public» înseamnă orice organism:

- (a) constituit pentru a îndeplini în mod expres cerințe de interes general, de altă natură decât industrial sau comercial;
- (b) care are personalitate juridică;
- (c) a cărui activitate este finanțată în cea mai mare parte de stat, de colectivitățile teritoriale sau de alte organisme de drept public sau a cărui gestionare face obiectul controlului acestora din urmă sau al cărui consiliu de administrare, de conducere sau de supraveghere este alcătuit din membri desemnați în proporție de peste 50 % de către stat, de colectivitățile teritoriale sau de alte organisme de drept public.

Liste neexhaustive ale organismelor și ale categoriilor de organisme de drept public care îndeplinesc criteriile enumerate la paragraful al doilea literele (a), (b) și (c) sunt prezentate în anexa III. Statele membre informează periodic Comisia cu privire la modificările intervenite în listele acestora."

5 Articolul 48 din directiva menționată, intitulat „Capacități tehnice și profesionale”, prevede:

„(1) Capacitățile tehnice și/sau profesionale ale operatorilor economici sunt evaluate și verificate în conformitate cu alineatele (2) și (3).

(2) Capacitățile tehnice ale operatorilor economici pot fi dovedite în unul din următoarele moduri, în funcție de natura, cantitatea sau importanța și utilizarea lucrărilor, a bunurilor sau a serviciilor:

- (a) (i) [...]
- (ii) prezentarea unei liste a principalelor livrări sau a principalelor servicii efectuate în decursul ultimilor trei ani, indicând valoarea, data și beneficiarii publici sau privați. Livrările sau prestările de servicii pot fi dovedite:

— [...]

— în cazul în care beneficiarul a fost un achizitor privat, prin certificarea din partea achizitorului sau, în lipsa acesteia, printr-o declarație a operatorului economic;

[...]"

Dreptul portughez

6 Directiva 2004/18 a fost transpusă în ordinea juridică portugheză prin Código dos Contratos Públicos (Codul achizițiilor publice), aprobat prin Decretul-lege nr. 18/2008 din 29 ianuarie 2008, astfel cum a fost modificat și republicat în anexa la Decretul-lege nr. 287/2009 din 2 octombrie 2009 (*Diário da República*, seria 1, nr. 192 din 2 octombrie 2009).

7 Articolul 165 din acest cod are următorul cuprins:

„1 – Cerințele minime privind capacitățile tehnice prevăzute la litera h) a alineatului 1 al articolului anterior trebuie să fie adaptate la natura prestațiilor care fac obiectul contractului care urmează să fie încheiat și să descrie situațiile, calitățile, caracteristicile sau alte elemente de fapt referitoare în special:

- a) la experiența profesională a candidaților;
- b) la resursele umane, tehnologice, de echipament sau altele utilizate, indiferent cu ce titlu, de candidați;
- c) la modelul și la capacitatea organizatorică a candidaților, în special în ceea ce privește coordonarea și integrarea competențelor specializate, sistemele informatice de suport și sistemele de control al calității;
- d) la capacitatea candidaților de a adopta măsuri de gestionare a mediului în cadrul executării contractului care urmează să fie încheiat;
- e) la informațiile care figurează în baza de date a *Instituto da Construção e do Imobiliário, I. P.*, în ceea ce privește antreprenorii, atunci când este vorba despre atribuirea unui contract de achiziții publice de lucrări sau de concesiune de lucrări publice.

[...]

5 – Cerințele minime privind capacitățile tehnice prevăzute la alineatul 1 și factorul «f» avut în vedere la litera i) a alineatului 1 al articolului anterior nu pot fi stabilite în mod discriminatoriu.”

Litigiul principal și întrebările preliminare

- 8 Reiese din dosarul prezentat Curții că, la 10 decembrie 2013, AICP, în calitate de autoritate contractantă, a lansat o procedură restrânsă de cerere de ofertă cu selecție prealabilă în vederea atribuirii unui contract de servicii pentru „punerea în aplicare a unor sisteme de management de mediu, al calității și al unei platforme tehnologice în 13 întreprinderi”.
- 9 Articolul 12 alineatul 1 literele c) și f) din anunțul de participare prevedea următoarele:

„În vederea selecției, candidații trebuie să prezinte următoarele documente:

[...]

- c) declarația clientului, pe hârtie cu antet și timbrată, care să certifice punerea în aplicare de către candidat a sistemului de management de mediu și/sau al calității, în conformitate cu modelul de declarație din anexa VIII la prezentul anunț de participare. Declarația trebuie să conțină certificarea semnăturii și a calității semnatarului de către un notar, de către un avocat sau de către orice altă entitate competentă;

[...]

- f) declarația clientului, pe hârtie cu antet și timbrată, care să certifice punerea în aplicare de către candidat a unor sisteme de management, de dezvoltare și de implementare a unei platforme tehnologice conectate în rețea, a unui software pentru sisteme de management și acțiuni de coordonare, cu indicarea valorii în cauză, în conformitate cu modelul de declarație prezentat în

anexa IX la prezentul anunț de participare. Declarația trebuie să conțină certificarea semnăturii și a calității semnatarului de către un notar, de către un avocat sau de către orice altă entitate competentă; [...]"

- 10 Prin decizia din 27 martie 2014, AICP a aprobat raportul final stabilit de juriu, selectând Índice ICT & Management Lda pentru etapa prezentării ofertelor și excluzând, printre altele, candidatura societății Ambisig pentru motivul că, pe de o parte, această societate nu dovedise condițiile referitoare la capacitatea sa tehnică prin intermediul declarației unui achizitor privat, certificată conform articolului 12 din anunțul de participare, și, pe de altă parte, nu demonstrase și nici nu susținuse că i-a fost imposibil sau că întâmpinase dificultăți serioase în prezentarea unei astfel de declarații.
- 11 În cadrul acțiunii introduse de Ambisig împotriva acestei decizii, Tribunal Administrativo e Fiscal de Leiria (Tribunalul Administrativ și Fiscal din Leiria, Portugalia), prin hotărârea din 11 iunie 2014, a admis parțial motivele invocate de această societate, a anulat decizia AICP și a obligat-o pe aceasta din urmă să adopte un nou anunț de participare în termen de 20 de zile.
- 12 Ambisig a contestat această hotărâre în fața completului colegial al tribunalului menționat, pentru motivul că această instanță a respins în mod eronat motivele acțiunii întemeiate în special pe incompatibilitatea normelor stabilite de autoritatea contractantă referitor la proba capacităților tehnice ale candidaților cu cerințele prevăzute în această privință la articolul 48 din Directiva 2004/18.
- 13 Întrucât completul colegial al Tribunal Administrativo e Fiscal de Leiria (Tribunalul Administrativ și Fiscal din Leiria) a respins această contestație prin hotărârea din 6 august 2014, Ambisig a sesizat instanța de trimitere cu o acțiune, pentru motivul că nici această hotărâre nu a recunoscut nelegalitatea în raport cu articolul 48 din Directiva 2004/18 a normelor stabilite de autoritatea contractantă cu privire la modul de administrare a probei capacităților tehnice ale candidaților.
- 14 În aceste împrejurări, Tribunal Central Administrativo Sul (Tribunalul Central Administrativ Sud, Portugalia) a hotărât să suspende judecarea cauzei și să adreseze Curții următoarele întrebări preliminare:
  - „1) În măsura în care legislația portugheză nu reglementează domeniul reglementat de articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, această dispoziție este direct aplicabilă în ordinea juridică portugheză, astfel încât conferă particularilor un drept pe care îl pot invoca împotriva autorităților contractante?
  - 2) Articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că se opune aplicării unor norme stabilite de o autoritate contractantă care nu permit operatorului economic să facă dovada efectuării prestărilor de servicii prin intermediul unei declarații semnate de acesta, cu excepția cazului în care demonstrează că îi este imposibil sau foarte dificil să obțină o certificare din partea achizitorului privat?
  - 3) Articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune aplicării unor norme stabilite de o autoritate contractantă care, sub sancțiunea excluderii, impun ca certificarea din partea achizitorului privat să conțină o semnătură certificată de către un notar, de către un avocat sau de către orice altă autoritate competentă?"

Cu privire la întrebările preliminare

Cu privire la prima întrebare

- 15 Prin intermediul primei întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că, în lipsa unei transpuneri a acestei dispoziții în dreptul intern, aceasta îndeplinește condițiile pentru a conferi particularilor drepturi pe care aceștia le pot invoca împotriva unei autorități contractante în fața instanțelor naționale.
- 16 Cu titlu introductiv, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, atunci când statul nu a transpus o directivă în dreptul național în termenele stabilite sau atunci când a efectuat o transpunere incorectă, particularii sunt îndreptățiți să invoce împotriva statului în fața instanțelor naționale numai dispozițiile acestei directive care sunt, din punctul de vedere al conținutului, necondiționate și suficient de precise (a se vedea în acest sens Hotărârea din 12 decembrie 2013, *Portgás*, C-425/12, EU:C:2013:829, punctul 18 și jurisprudența citată, Hotărârea din 14 ianuarie 2014, *Association de médiation sociale*, C-176/12, EU:C:2014:2, punctul 31, precum și Hotărârea din 15 mai 2014, *Almos Agrárkülkereskedelmi*, C-337/13, EU:C:2014:328, punctul 31).
- 17 Or, trebuie să se constate că, astfel cum a arătat avocatul general la punctul 25 din concluzii, articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță îndeplinește aceste criterii, dat fiind că, pe de o parte, prevede o obligație care nici nu este însoțită de nicio cerință suplimentară, nici nu este condiționată de adoptarea unui act de către instituțiile Uniunii sau de către statele membre și, pe de altă parte, indică în mod clar și complet elementele care pot fi solicitate operatorilor economici pentru a-și dovedi capacitatea tehnică în procedurile de atribuire a contractelor de achiziții publice.
- 18 De altfel, Curtea a decis deja în acest sens în ceea ce privește Directiva 92/50, care a fost abrogată și înlocuită prin Directiva 2004/18.
- 19 Astfel, la punctele 46 și 47 din Hotărârea din 24 septembrie 1998, *Tögel* (C-76/97, EU:C:1998:432), Curtea a considerat că puteau produce efecte directe dispozițiile titlului VI din Directiva 92/50, printre care figura în special articolul 32 alineatul (2) din aceasta, al cărui conținut a fost preluat în termeni aproape identici la articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18.
- 20 Cu toate acestea, mai trebuie să se precizeze, pentru a furniza un răspuns util la prima întrebare, dacă articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 poate fi opus oricărei entități calificate drept „autoritate contractantă” în sensul articolului 1 alineatul (9) din această directivă.
- 21 În această privință, trebuie amintit că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, deși o directivă nu poate, prin ea însăși, să creeze obligații în sarcina unui particular și, prin urmare, nu poate fi invocată ca atare împotriva sa (a se vedea în special Hotărârea din 24 ianuarie 2012, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 37 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 15 ianuarie 2015, *Ryanair*, C-30/14, EU:C:2015:10, punctul 30), în cazul în care justițiabilii pot invoca o astfel de directivă nu împotriva unui particular, ci a unui stat, aceștia pot invoca directiva în cauză indiferent de calitatea în care acționează statul menționat. Trebuie să se evite astfel ca statul să poată obține avantaje din nerespectarea dreptului Uniunii (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 ianuarie 2012, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 38 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 12 decembrie 2013, *Portgás*, C-425/12, EU:C:2013:829, punctul 23).

- 22 Astfel, se pot invoca dispozițiile unei directive de natură a avea efecte directe nu numai față de o entitate publică, dar și față de un organism care, indiferent de forma sa juridică, a fost însărcinat în temeiul unui act al autorității publice să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și care dispune în acest scop de puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile în relațiile dintre particulari (Hotărârea din 12 decembrie 2013, *Portgás*, C-425/12, EU:C:2013:829, punctul 24 și jurisprudența citată).
- 23 În speță, în ceea ce privește situația AICP, pare să reiasă din precizările furnizate de guvernul portughez în timpul ședinței în fața Curții că această entitate, deși intră în sfera de aplicare a noțiunii „autoritate contractantă” în sensul articolului 1 alineatul (9) din Directiva 2004/18, constituie o asocierie de întreprinderi de drept privat care nu întrunește condițiile citate anterior pentru a i se putea opune prevederile acestei directive, întrucât ea nu furnizează niciun serviciu de interes public sub controlul unor autorități ale statului și nu dispune de puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile relațiilor dintre particulari, aspect care trebuie însă verificat de instanța de trimitere.
- 24 Într-o astfel de ipoteză, revine însă acestei instanțe sarcina să interpreteze dreptul intern, în măsura posibilului, în lumina textului și a finalității Directivei 2004/18, pentru a atinge rezultatul urmărit la articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din aceasta și, prin urmare, să se conformeze articolului 288 al treilea paragraf TFUE (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 ianuarie 2012, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 24 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2016, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, punctul 31).
- 25 În această privință, trebuie amintit că obligația instanței naționale de a se referi la conținutul unei directive atunci când interpretează și aplică normele relevante de drept intern este totuși limitată de principiile generale de drept și nu poate fi utilizată ca temei pentru o interpretare *contra legem* a dreptului național (a se vedea în acest sens Hotărârea din 24 ianuarie 2012, *Dominguez*, C-282/10, EU:C:2012:33, punctul 25 și jurisprudența citată, precum și Hotărârea din 19 aprilie 2016, *DI*, C-441/14, EU:C:2016:278, punctul 32).
- 26 Astfel, în cazul în care nu ar fi posibilă o interpretare a dreptului național conformă cu Directiva 2004/18, partea lezată de neconformitatea dreptului național cu dreptul Uniunii ar putea invoca jurisprudența rezultată din Hotărârea din 19 noiembrie 1991, *Francovich și alții* (C-6/90 și C-9/90, EU:C:1991:428), pentru a obține eventual repararea prejudiciului suferit (a se vedea în acest sens Hotărârea din 26 martie 2015, *Fenoll*, C-316/13, EU:C:2015:200, punctul 48 și jurisprudența citată).
- 27 Având în vedere ansamblul considerațiilor care precedă, trebuie să se răspundă la prima întrebare că articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie să fie interpretat în sensul că, în absența unei transpuneri în dreptul intern, îndeplinește condițiile pentru a conferi particularilor drepturi pe care aceștia le pot invoca în fața instanțelor naționale împotriva unei autorități contractante, cu condiția ca aceasta să fie o entitate publică sau să fi fost însărcinată în temeiul unui act al autorității publice să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și să dispună în acest scop de puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile relațiilor dintre particulari.

Cu privire la a doua întrebare

- 28 Prin intermediul celei de a doua întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 se opune aplicării unor norme, stabilite de o autoritate contractantă, care nu permit unui operator economic să facă dovada capacităților sale tehnice prin intermediul unei declarații unilaterale decât dacă demonstrează că este imposibil sau foarte dificil să obțină o certificare din partea achizitorului privat.

- 29 În această privință, trebuie amintit, cu titlu introductiv, că articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) din Directiva 2004/18 prevede că dovada capacităților tehnice ale operatorilor economici se poate face prin prezentarea unei liste a principalelor livrări sau a principalelor servicii efectuate în decursul ultimilor trei ani care precedă publicarea anunțului de participare.
- 30 În cazul în care destinatarul acestor operațiuni este un achizitor privat, a doua liniuță a acestei dispoziții stabilește că proba acestor livrări sau servicii poate fi adusă prin două mijloace diferite, și anume „prin certificarea din partea achizitorului sau, în lipsa acesteia, printr-o declarație a operatorului economic”.
- 31 Problema ridicată de instanța de trimitere privește tocmai raportul dintre aceste două mijloace de probă, în sensul că urmărește să se stabilească dacă acestea sunt pe poziții de egalitate, operatorul putându-și demonstra în mod liber capacitățile tehnice, în mod nediferențiat, fie printr-o certificare din partea achizitorului privat, fie printr-o simplă declarație redactată de el însuși, sau dacă, dimpotrivă, legiuitorul Uniunii a stabilit o ierarhie între mijloacele de probă, recurgerea la o astfel de declarație unilaterală din partea operatorului fiind limitată doar la ipotezele în care nu este în măsură să obțină certificarea menționată.
- 32 În această privință, trebuie să se constate că articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 este redactat în termeni care, conform sensului lor uzual în limbajul curent, nu lasă loc niciunei îndoieli rezonabile.
- 33 Astfel, după cum a evidențiat avocatul general la punctul 43 din concluzii, expresia „în lipsa acesteia” utilizată în dispoziția menționată nu trimite, potrivit sensului comun, la un raport de echivalență, ci la unul de subsidiaritate între mijloacele de probă vizate.
- 34 Rezultă că, potrivit unei interpretări literale, articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie înțeles în sensul că un operator economic nu poate fi autorizat de autoritățile contractante să facă dovada capacităților sale tehnice prin intermediul unei declarații unilaterale decât dacă nu este în măsură să obțină certificarea din partea achizitorului privat.
- 35 O astfel de interpretare este susținută de altfel de contextul în care sunt utilizați termenii acestui articol și de obiectivele urmărite de Directiva 2004/18 (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 martie 2012, GENESIS, C-190/10, EU:C:2012:157, punctul 41 și jurisprudența citată).
- 36 În ceea ce privește, în primul rând, contextul articolului 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, reiese din jurisprudența Curții că această dispoziție stabilește un sistem închis care limitează modurile de evaluare și de verificare a capacităților tehnice de care dispun autoritățile contractante (a se vedea în acest sens Hotărârea din 18 octombrie 2012, Édukövízig și Hochtief Construction, C-218/11, EU:C:2012:643, punctul 28). Rezultă că, dacă nu pot fi stabilite noi mijloace de probă în materie de autoritățile respective, acestea nu pot nici să limiteze întinderea mijloacelor deja prevăzute.
- 37 Or, interpretarea literală a articolului 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, astfel cum reiese din cuprinsul punctului 34 din prezenta hotărâre, este singura compatibilă cu acest context. Astfel, este cert că o lectură alternativă a acestei dispoziții, potrivit căreia autoritățile contractante ar trebui să permită oricărui operator economic să aleagă în mod liber unul sau altul dintre mijloacele de probă vizate, ar aduce atingere efectului util și, prin urmare, chiar întinderii mijlocului întemeiat pe certificarea din partea achizitorului privat, în măsura în care este foarte probabil ca fiecare operator să se limiteze la a prezenta în toate cazurile o declarație unilaterală pentru a se conforma acestei dispoziții.

- 38 În ceea ce privește, în al doilea rând, obiectivele urmărite de Directiva 2004/18, trebuie să se arate că sistemul stabilit de aceasta urmărește printre altele, astfel cum reiese din considerentele (2), (4) și (46), să evite denaturarea concurenței dintre ofertanții privați și să asigure respectarea principiilor de transparență, de nediscriminare, precum și de egalitate de tratament.
- 39 Or, o interpretare literală a articolului 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, astfel cum aceasta reiese din cuprinsul punctului 34 din prezenta hotărâre, care vizează privilegierea mijlocului de probă bazat pe o certificare din partea achizitorului privat al operatorului economic în cauză, este totodată coerentă cu urmărirea obiectivelor vizate la punctul precedent din prezenta hotărâre, în sensul că, pe de o parte, garantează mai multă transparență și securitate juridică cu privire la realitatea capacităților tehnice ale acestui operator și, pe de altă parte, permite prevenirea controlului succesiv al declarațiilor furnizate de orice operator economic pe care autoritatea contractantă trebuie să îl efectueze în temeiul articolului 44 alineatul (1) și al articolului 45 alineatul (2) litera (g) din Directiva 2004/18.
- 40 Conform principiului proporționalității, care este un principiu general al dreptului Uniunii, normele stabilite de autoritățile contractante privind punerea în aplicare a celor două mijloace de probă prevăzute la articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 nu trebuie să depășească ceea ce este necesar pentru a atinge obiectivele vizate de această directivă (a se vedea în acest sens Hotărârea din 22 octombrie 2005, Impresa Edilux și SICEF, C-425/14, EU:C:2015:721, punctul 29 și jurisprudența citată).
- 41 Rezultă că, astfel cum au arătat avocatul general la punctul 50 din concluzii și Comisia în observațiile scrise, normele conținute de un anunț de participare care nu permit unui operator economic să prezinte o declarație unilaterală în vederea stabilirii capacităților sale tehnice decât dacă demonstrează că este imposibil să obțină o cerificare din partea achizitorului privat sunt disproporționate. Astfel, asemenea norme i-ar impune o sarcină excesivă în raport cu ceea ce este necesar pentru ca jocul concurenței să nu fie denaturat și pentru a asigura respectarea principiilor de transparență, de nediscriminare, precum și de egalitate de tratament în domeniul achizițiilor publice.
- 42 În schimb, normele care figurează într-un anunț de participare și potrivit cărora un operator economic poate să se prevaleze de o astfel de declarație unilaterală și în cazul în care demonstrează, prin intermediul unor elemente obiective care trebuie verificate de la caz la caz, existența unei dificultăți serioase care îl împiedică să obțină o astfel de certificare, din cauza, de exemplu, a relei-credințe a achizitorului privat în cauză, sunt conforme cu principiul proporționalității în măsura în care aceste norme nu îi impun operatorului în cauză o sarcină a probei disproporționată în raport cu urmărirea aceluiași obiective.
- 43 Aceasta pare, sub rezerva verificărilor care trebuie efectuate de instanța de trimitere, să fie situația a normelor care figurează în anunțul de participare elaborat de AICP și care sunt contestate în cadrul litigiului principal.
- 44 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la cea de a doua întrebare că articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie interpretat în sensul că nu se opune aplicării unor norme stabilite de o autoritate contractantă, precum cele în discuție în litigiul principal, care nu permit unui operator economic să facă dovada capacităților sale tehnice prin intermediul unei declarații unilaterale decât dacă demonstrează că este imposibil sau foarte dificil să obțină o certificare din partea achizitorului privat.

Cu privire la a treia întrebare

- 45 Prin intermediul celei de a treia întrebări, instanța de trimitere solicită, în esență, să se stabilească dacă articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 se opune aplicării unor norme, stabilite de o autoritate contractantă, care impun, sub sancțiunea excluderii candidaturii ofertantului, ca certificarea din partea achizitorului privat să conțină o semnătură certificată de către un notar, de către un avocat sau de către orice altă entitate competentă.
- 46 În această privință, trebuie să se arate că, în versiunea sa în limba portugheză, expresia „certificarea din partea achizitorului”, care figurează la articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, are forma „*declaração reconhecida do adquirente*” („declarație certificată din partea achizitorului”), ceea ce ar sugera că, pentru a fi valabilă, declarația din partea achizitorului privat trebuie să poarte o semnătură autenticată.
- 47 Cu toate acestea, după cum subliniază toate părțile care au prezentat observații scrise, redactarea majorității celorlalte versiuni lingvistice ale acestei dispoziții este realizată în termeni diferiți, care par să ducă la o interpretare mai puțin restrictivă a întinderii unui asemenea mijloc de probă. Astfel, reiese, printre altele, din versiunile în limba germană („*vom Erwerber ausgestellte Bescheinigung*”), în limba spaniolă („*certificado del comprador*”), în limba italiană („*attestazione dell'acquirente*”) și în limba engleză („*purchaser's certification*”) că expresia „certificarea din partea achizitorului” trebuie să fie înțeleasă în sensul că unui operator economic îi este permis să facă dovada capacităților sale tehnice prin intermediul unui simplu document, întocmit fără niciun formalism specific de unul sau de mai mulți dintre achizitorii săi privați, care atestă principalele livrări și principalele servicii din cursul ultimilor trei ani și precizează valoarea, precum și data acestor prestații.
- 48 Trebuie amintit, în ceea ce privește această divergență lingvistică, faptul că, potrivit unei jurisprudențe constante a Curții, formularea utilizată în una dintre versiunile lingvistice ale unei dispoziții din dreptul Uniunii nu poate să fie singurul temei pentru interpretarea acestei dispoziții sau să i se atribuie un caracter prioritar în raport cu celelalte versiuni lingvistice. Așadar, dispozițiile dreptului Uniunii trebuie interpretate și aplicate în mod uniform, în lumina versiunilor existente în toate limbile Uniunii. Astfel, în caz de divergență între diferitele versiuni lingvistice ale unui text din dreptul Uniunii, dispoziția în cauză trebuie să fie interpretată în raport cu economia generală și cu finalitatea reglementării din care face parte (Hotărârea din 15 octombrie 2015, Grupo Itevelesa și alții, C-168/14, EU:C:2015:685, punctul 42 și jurisprudența citată).
- 49 În ceea ce privește economia generală a articolului 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, acesta stabilește, astfel cum s-a amintit la punctul 36 din prezenta hotărâre, un sistem închis care limitează posibilitatea autorităților contractante de a prevedea noi mijloace de probă sau de a formula cerințe suplimentare care să aducă o modificare substanțială naturii și condițiilor de prezentare a probelor deja prevăzute.
- 50 Or, trebuie să se constate că faptul de a impune ca semnătura care figurează pe certificarea din partea achizitorului privat să fie autenticată ar introduce un formalism care constituie o modificare substanțială a primului dintre cele două mijloace de probă prevăzute la articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18, îngreunând demersurile care trebuie să fie îndeplinite de un operator economic pentru a satisface cerințele sarcinii probei, aspect care ar fi contrar economiei generale a acestui articol.
- 51 În ceea ce privește finalitatea Directivei 2004/18, trebuie amintit că, astfel cum reiese din considerentele (1) și (2) ale acesteia, ea stabilește norme de coordonare care vizează printre altele să simplifice și să modernizeze procedurile naționale de atribuire a contractelor de achiziții publice în scopul facilitării liberei circulații a mărfurilor, a libertății de stabilire, a libertății de a presta servicii și a concurenței unor astfel de contracte.

- 52 În special, astfel cum reiese din jurisprudența Curții, această directivă urmărește să faciliteze accesul întreprinderilor mici și mijlocii la contractele de achiziții publice, după cum se arată în considerentul (32) al acesteia (a se vedea în acest sens Hotărârea din 10 octombrie 2013, *Swm Costruzioni 2 și Mannocchi Luigino*, C-94/12, EU:C:2013:646, punctul 34, și Hotărârea din 7 aprilie 2016, *Partner Apelski Dariusz*, C-324/14, EU:C:2016:214, punctul 34).
- 53 Or, așa cum a arătat avocatul general la punctele 80 și 81 din concluzii, supunerea valorii probante a certificării din partea achizitorului privat condiției autentificării semnăturii sale de către o entitate terță ar introduce un formalism susceptibil nu să deschidă piețele de achiziții publice spre o concurență cât mai extinsă posibil, ci să limiteze participarea unor operatori economici, în special străini, la asemenea contracte.
- 54 Astfel, din cauza termenelor scurte stabilite în mod normal pentru prezentarea candidaturilor în anunțul de participare, precum și a unor diferențe existente între diferitele legislații naționale cu privire la autentificarea semnăturilor actelor, nu este exclus ca numeroși operatori, mai ales străini, să fie descurajați să își prezinte ofertele, având în vedere dificultatea practică a prezentării în statul membru vizat de atribuirea unui contract de achiziții publice a unei certificări a cărei semnătură a fost autentificată corespunzător.
- 55 Prin urmare, economia generală și finalitatea Directivei 2004/18 impun reținerea interpretării potrivit căreia „certificarea” achizitorului privat, la fel ca „declarația certificată” care figurează în versiunea în limba portugheză a articolului 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din această directivă, impune numai prezentarea unui certificat redactat de acest achizitor, neputându-i-se adăuga de către autoritățile contractante niciun alt formalism, precum autentificarea semnăturii achizitorului menționat de către o entitate competentă.
- 56 Având în vedere considerațiile care precedă, trebuie să se răspundă la cea de a treia întrebare că articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune aplicării unor norme stabilite de o autoritate contractantă, precum cele în discuție în litigiul principal, care impun, sub sancțiunea excluderii candidaturii ofertantului, ca certificarea din partea achizitorului privat să conțină o semnătură autentificată de către un notar, de către un avocat sau de către orice altă entitate competentă.

Cu privire la cheltuielile de judecată

- 57 Întrucât, în privința părților din litigiul principal, procedura are caracterul unui incident survenit la instanța de trimitere, este de competența acesteia să se pronunțe cu privire la cheltuielile de judecată. Cheltuielile efectuate pentru a prezenta observații Curții, altele decât cele ale părților menționate, nu pot face obiectul unei rambursări.

Pentru aceste motive, Curtea (Camera a cincea) declară:

- 1) Articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18/CE a Parlamentului European și a Consiliului din 31 martie 2004 privind coordonarea procedurilor de atribuire a contractelor de achiziții publice de lucrări, de bunuri și de servicii trebuie să fie interpretat în sensul că, în absența unei transpuneri în dreptul intern, îndeplinește condițiile pentru a conferi particularilor drepturi pe care aceștia le pot invoca în fața instanțelor naționale împotriva unei autorități contractante, cu condiția ca aceasta să fie o entitate publică sau să fi fost însărcinată în temeiul unui act al autorității publice să îndeplinească, sub controlul acesteia din urmă, un serviciu de interes public și să dispună în acest scop de puteri exorbitante în raport cu normele aplicabile relațiilor dintre particulari.**

- 2) **Articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie să fie interpretat în sensul că nu se opune aplicării unor norme stabilite de o autoritate contractantă, precum cele în discuție în litigiul principal, care nu permit unui operator economic să facă dovada capacităților sale tehnice prin intermediul unei declarații unilaterale decât dacă demonstrează că este imposibil sau foarte dificil să obțină o certificare din partea achizitorului privat.**
- 3) **Articolul 48 alineatul (2) litera (a) punctul (ii) a doua liniuță din Directiva 2004/18 trebuie să fie interpretat în sensul că se opune aplicării unor norme stabilite de o autoritate contractantă, precum cele în discuție în litigiul principal, care impun, sub sancțiunea excluderii candidaturii ofertantului, ca certificarea din partea achizitorului privat să conțină o semnătură autenticată de către un notar, de către un avocat sau de către orice altă entitate competentă.**

Semnături